

Yttrande över remiss Staten och kommunsektorn- samverkan, självstyrelse, styrning (SOU 2024:43)

Er beteckning: Fi2024/01460

Beslut

Länsstyrelsen i Hallands län har fått remissen Staten och kommunsektorn – Samverkan, självstyrelse, styrning SOU 2024:43 och lämnar härmed följande synpunkter.

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens bedömningar och förslag i de delar som berör Länsstyrelsernas roll i samverkan, samt att länsstyrelsens roll bör stärkas. Länsstyrelserna bör ges tydligare uppdrag på regional nivå och länsstyrelsernas kompetens bör tas till tillvara i högre utsträckning genom att statliga myndigheter ges i uppdrag att samverka med länsstyrelserna. Rollen som geografiskt områdesansvarig på regional nivå kräver upparbetade kontakter med kommunerna och med regionen i länet och att etablerade samverkansstrukturer finns.

11.9 Samverkan inom olika verksamhetsområden

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att samverkan inom det regionala utvecklingsområdet kan utvecklas och förtydligas. Länsstyrelserna, och andra statliga myndigheter, bör kunna ges tydligare uppdrag som syftar till att förverkliga nationella mål på regional nivå. SOU 2024:29, *Goda möjligheter till ökat välstånd*, bedömer att flytten av det regionala utvecklingsansvaret från länsstyrelserna till regionerna bör utvärderas. Utvärderingen bör bedöma effekter och behovet av eventuella förändringar men även hur reformen har påverkat länsstyrelsernas möjlighet att göra breda avdömningar i tillståndsfrågor och frågor som påverkar samhällsutvecklingen. Detta utreds nu i ”*Den framtida regionala*

utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken” som ska läggas fram den 1 juni 2026.

I länsstyrelsernas gemensamma skrivelse *Framtidens länsstyrelse* görs bedömningen att om samverkan mellan länsstyrelserna, kommunerna och regionerna verkningsfullt ska kunna bidra till en hållbar regional utveckling behöver parterna kunna samverka och samtliga bidra med resurser. Länsstyrelserna behöver legitimitet, mandat och ekonomiska resurser för att kunna uppfylla statens mål på den regionala nivån och vara en samarbetspart till regionerna och andra i det strategiska tillväxtarbetet och regionala utvecklingsarbetet. Detta är en förutsättning för att länsstyrelserna kunna göra sammanvägningar utifrån alla tre hållbarhetsperspektiv; socialt, ekologiskt och ekonomiskt.

Länsstyrelsen delar även utredningens bedömning om att mer specifika krav på samverkan i myndighetsinstruktioner och olika regeringsuppdrag till myndigheterna samt uttalade krav på vad som förväntas av olika aktörer skulle kunna bidra till att förenkla samverkan, samt att länsstyrelsernas kompetens bör tas tillvara i högre utsträckning genom att statliga myndigheter ges i uppdrag att samverka med länsstyrelserna.

11.10 Länsstyrelsernas roll i samverkan

Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning och tillstyrker dess förslag.

11.10.1 Iakttagelser om förutsättningar för ändamålsenlig samverkan

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det regionala perspektivet och intresset i vissa fall kräver ett kompletterande statligt perspektiv. Dock är båda perspektiven viktiga och behövs för regional utveckling.

Vidare anser länsstyrelserna att det är bra att utredningen framhåller betydelsen av att det finns bestående strukturer som kan användas för samverkan.

Länsstyrelserna och arbetet med Agenda 2030

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att länsstyrelserna skulle kunna ta en mer aktiv roll i att stötta kommunsektorn när det gäller arbetet med Agenda 2030 och att det kräver ett tydligare mandat och finansiering. Agenda 2030 är viktig plattform för arbete med tvärsektoriella frågor och för att arbeta med såväl målkonflikter som målsynergier regionalt och lokalt

Länsstyrelserna har en unik roll i den statliga förvaltningen och arbetar för att nationella mål får genomslag i länet och verkar sektorsövergripande utifrån ett statligt helhetsperspektiv, vilket är en förutsättning för omställningen till hållbar utveckling. Länsstyrelsen har därtill värdefull kunskap om kommunernas och regionens förutsättningar, samt andra aktörer inom privat och idéburen sektor. Länsstyrelsens roll bör utvecklas för att stärka framför allt kommunernas och regionernas kapacitet genom ett samordnat och verksamhetsnära statligt stöd till lokal och regional nivå i omställningen till hållbar utveckling.

En viktig förutsättning för en mer aktiv roll i den statliga samordningen i länet är ett tydligt mandat avseende detta i relation till de övriga statliga myndigheterna.

11.10.2 Länsstyrelsernas roll i samverkan behöver stärkas

Länsstyrelsen stödjer uppfattningen att regeringen bör överväga ett förtydligande i länsstyrelseinstruktionen om att länsstyrelsen ska företräda regeringen i länet och bidra till länens utveckling.

Länsstyrelsen delar utredningens i bedömning om samverkan mellan kommunsektorn och länsstyrelserna och att länsstyrelsernas roll som länk mellan regeringen och kommunerna behöver förtydligas och förstärkas.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att statliga myndigheter behöver tydligare uppdrag gentemot länsstyrelsen. Detta regleras för länsstyrelsernas del i Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion. Utifrån det perspektivet behövs en ömsesidig involvering och samverkan i arbetet som berör kommuner och regioner.

Ett råd för samverkan och informationsutbyte i varje län stärker relationerna mellan kommunerna, regionen och länsstyrelsen, som länken och bryggan till staten. Detta ger fördelar för både kommun, region och stat. Länsstyrelsen menar att ett råd på regional nivå är ett viktigt forum för att främja samarbete och utveckling, snarare än att enbart förstärka länsstyrelsernas roll. Länsstyrelsen ser stort värde i att ett sådant organ finns eller inrättas där det saknas. Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget om att det ska finnas ett råd som organ för samverkan och informationsutbyte inom varje län där representanter för kommuner och regionen deltar.

Länens förutsättningar är dock olika. Det är viktigt att det ges möjlighet att skapa samverkanslösningar med kommuner och regionen som är ändamålsenliga utifrån respektive regionala förhållanden. Det bör ske utifrån ömsesidig dialog, vilja och gemensam insikt kring värdet av sådan samverkan och informationsutbyte. I Halland finns sedan flera år en likartad samverkansstruktur med Kommun- och regionledningsforum där kommunstyrelsernas ordförande och vice ordförande i samtliga kommuner, regionstyrelsens ordförande samt vice ordförande samt landshövdingen regelbundet möts. Kommun- och regionledningsforum stöds av Chefsgrupp Halland där kommundirektörerna, regiondirektör samt länsråd månadsvis möts.

Länsstyrelsen föreslår att ett sådant råd får en annan benämning än "det regionala kommunrådet", så att det mer tydligt skiljs från andra begrepp som används.

11.11 Samverkan i kris och krisberedskap

Länsstyrelsen instämmer i stort med utredningens bedömningar vad avser samverkan i kris och krisberedskap. Länsstyrelsen konstaterar samtidigt att betänkandet i huvudsak fokuserar på fredstida kriser medan fokus i utvecklingen på beredskapsområdet ligger på civilt försvar. I uppdraget saknas inriktning om inför och under höjd beredskap.

En fredstida kris får per definition beskrivas som tillhörande det tidsspektrum som omfattar "inför höjd beredskap". Utredningens tolkning av uppdraget lyfter inte alls det perspektivet och saknar därför förslag med udd inom området samverkan i kris och krig.

Länsstyrelsen delar utredningens syn på att rollen som geografiskt områdesansvarig på regional nivå förutsätter upparbetade kontakter med kommunerna och med regionen i länet och att etablerade samverkansstrukturer finns.

Länsstyrelsen delar även utredningens bedömning att det inte är realistiskt att ha etablerade samverkansstrukturer för varje tänkbar krissituation utan att samverkan bör utgå från de generella strukturer som länsstyrelsen bygger upp utifrån det geografiska områdesansvaret. Det kan kompletteras med strukturer för vissa specifika händelser, såsom inom ramen för planering för kärnteknisk olycka (*Förordning om skydd mot olyckor 2003:789*). Det är också i linje med hur regeringen anfört att ledning i det civila försvaret bör gå till i den nya totalförsvarspropositionen, ytterst genom det geografiska områdesansvaret.

Länsstyrelsen konstaterar att vid höjd beredskap träder det geografiska områdesansvaret på civilområdesnivå i funktion, och ska då enligt regeringen utgöra en ledningsnivå mellan länsstyrelsenivån och regeringen, samt särskilt utgöra en nod för samverkan med övriga statliga myndigheter och Försvarsmakten. Det geografiska områdesansvaret på länsnivå kommer i ett sådant läge fortsatt ha ansvaret för statens samverkan med kommuner och regioner. Det är inte osannolikt att en situation som föranleder höjd beredskap inleds som fredstida krishantering. Överlag gäller i beredskapssystemet samma samverkansformer i fred som i krig, vilket underlättar övergången till höjd beredskap. Det är i enlighet med likhetsprincipen. Det gäller dock inte gäller länsstyrelserna. Såväl samverkan mellan länsstyrelserna, som deras samverkan med andra aktörer och den inre organisationen ska enligt nuvarande ordning göras om under en pågående kris, när höjd beredskap tillkännages vilket även påverkar samverkan med kommunerna och regionerna. Detta behöver analyseras vidare.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att reglering av kommuners och regioners beredskapsarbete bör ske genom författning snarare än genom överenskommelser. Ur länsstyrelsens perspektiv, såsom ansvarig att följa upp arbetet från statens sida, är det viktigt att sådana författningar tas fram i dialog med företrädare för kommuner och regioner.

Vad avser fördelning av medel genom generella statsbidrag ser länsstyrelsen fördelar i minskad administration och ökad möjlighet

för varje kommun att anpassa verksamheten efter egna behov. Effekten av en sådan förändring bör analyseras vidare.

12.3.1 Regionalisering av Socialstyrelsen – ett sätt för staten att bättre kunna samverka med och stödja regionerna

Utredningen föreslår att regeringen uppdrar åt Socialstyrelsen att utreda bildandet av en regional organisation för myndigheten. Länsstyrelsen ställer sig positiv till en ökad regional närvaro av Socialstyrelsen. Det möjliggör en mer stödjande roll för Socialstyrelsen och kan öka samverkan med kommuner och regioner samt bidra till ett mer samordnat statligt stöd till dessa avseende barn och unga. Förslaget bör även förstärka samarbetet på regional nivå inom samverkansstrukturen för barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott, i miljöer kopplade till organiserad brottslighet (Bob).

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Anders Thornberg med vikarierande länsråd Lovisa Ljungberg som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

fi.ofa.k.remisser@regeringskansliet.se